

IBDIS

We know

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

WALPOLA SRI RAHULA

Buddha a spus. Cuvinte de înțelepciune transmise în texte alese din *Sutte* și *Dhammapada* / Walpola Sri Rahula; cuv. înainte: Paul Demiéville; trad. din lb. engleză: Petre Botnariuc. – București: Herald, 2023

ISBN 978-973-111-977-9

I. Demiéville, Paul (pref.)

II. Botnariuc, Petre (trad.)

294.3

Walpola Sri Rahula

Tripitakavāgīśvarāchārya

WHAT THE BUDDHA TAUGHT

(Revised edition)

Copyright © 1959 by W. Rahula

Second and enlarged edition,

copyright © 1967 by W. Rahula

WALPOLA SRI RAHULA

Tripitakavāgīśvarāchārya

BUDDHA A SPUS

Cuvinte de înțelepciune transmise în texte alese
din *Sutte* și *Dhammapada*

Cuvânt înainte: **Paul Demiéville**
Traducere din limba engleză: **Petre Botnariuc**

EDITURA HERALD
București

Consultanță și editare pali:
Florina Dobre

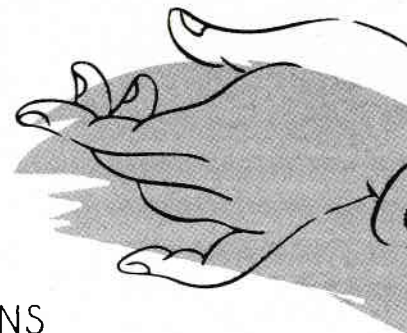
Redactori:
Luisa Neag
Andreea Tincea

DTP:
Ela Stoica

Concept grafic copertă:
Carmen Lucaci

Pentru noutăți și comenzi:
www.edituraherald.ro
office@edituraherald.ro
Tel: 021.319.40.60, 021.319.40.61
Fax: 021.319.40.59, 021.319.40.60
Mob: 0744.888.388, 0771.664.320

Toate drepturile rezervate. Nicio parte a acestei cărți nu poate fi reprodusă sau transmisă sub nicio formă și prin niciun mijloc, electronic sau mecanic, inclusiv fotocopiere, înregistrare sau prin orice sistem de stocare a informației, fără permisiunea editorului. Ediție în limba română publicată de Editura Herald. Copyright © 2023

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE DE PAUL DEMIÈVILLE	7
PREFAȚĂ	11
BUDDHA	17
Capitolul 1	
ATITUDINEA BUDISTĂ A MINȚII	19

CELE PATRU ADEVĂRURI NOBILE

Capitolul 2	
PRIMUL ADEVĂR NOBIL: <i>DUKKHA</i>	41
Capitolul 3	
AL DOILEA ADEVĂR NOBIL <i>SAMUDAYA</i> : „APARIȚIA LUI <i>DUKKHA</i> ”	61
Capitolul 4	
AL TREILEA ADEVĂR NOBIL <i>NIRODHA</i> : „ÎNCETAREA LUI <i>DUKKHA</i> ”	71
Capitolul 5	
AL PATRULEA ADEVĂR NOBIL <i>MAGGA</i> : „CALEA”	85
Capitolul 6	
DOCTRINA INEXISTENȚEI UNUI SINE SEPARAT: <i>ANATTA</i>	95

Capitolul 7 „MEDITAȚIA” SAU CULTIVAREA MENTALĂ: <i>BHAVANA</i>	121
Capitolul 8 ÎNVĂȚĂTURA LUI BUDDHA ȘI LUMEA DE ASTĂZI	135
TEXTE ALESE	155
PUNEREA ÎN MIȘCARE A ROȚII ADEVĂRULUI	159
PREDICA FOCULUI	163
IUBIREA UNIVERSALĂ	167
BINECUVÂNTĂRI	169
ELIBERAREA DE TOATE GRIJILE ȘI NECAZURILE	171
PARABOLA BUCĂȚII DE CÂRPĂ	183
FUNDAMENTELE CONȘTIENȚIALIZĂRII	189
SEATUL CĂTRE SIGĂLA	205
CUVINTELE ADEVĂRULUI	215
ULTIMELE CUVINTE ALE LUI BUDDHA	233
ABREVIERI	237
BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ	239
GLOSAR	243
ÎN LOC DE POSTFAȚĂ	253

CUVÂNT ÎNAINTE

de Paul Demiéville

Membru al Institutului Francez, Profesor
la Colegiul Francez, Director de studii
budiste la Școala Superioară (Paris)

Avem aici o expunere a budismului concepută într-un adevărat spirit modern de către unul dintre cei mai calificați și iluminați reprezentanți ai acestei religii. Venerabilul Walpola Rahula a primit educația și formarea tradițională a unui călugăr budist în Ceylon și a deținut poziții eminate într-una dintre instituțiile monastice de prim rang (Pirivena) din această insulă, unde Învățătura lui Buddha înflorește din timpul lui Asoka păstrându-și întreaga vitalitate până în zilele noastre. Educat într-o tradiție străveche, a decis, în aceste vremuri în care toate tradițiile sunt puse sub semnul întrebării, să înfrunte spiritul și metodele științifice internaționale. A intrat la Universitatea din Ceylon, a obținut licența¹ și apoi titlul de Doctor în Filosofie la Universitatea din Ceylon pe o teză foarte competentă despre *Istoria budismului în Ceylon*. Lucrând alături de distinși profesori de la Universitatea din Calcutta și venind

¹ B.A. (Bachelor of Arts Honours).

BUDDHA

Buddha, al cărui nume personal fusese Siddhartha (Siddhārtha în sanscrită), și nume de familie Gotama (skt. Gautama), a trăit în India de Nord în secolul al VI-lea î.Hr. Tatăl său, Suddhodana, era conducătorul regatului Sākya (în Nepalul modern). Mama sa era regina Māyā. În conformitate cu obiceiul timpului, a fost însurat destul de tânăr, la vârsta de 16 ani, cu o chipeșă și devotată prințesă pe nume Yasodharā. Tânărul prinț a trăit în palatul său, având la dispoziție tot luxul posibil. Dar, confruntat brusc cu realitatea vieții și cu suferința umanității, s-a decis să găsească o soluție – calea de eliberare din această suferință universală. La vârsta de 29 de ani, curând după nașterea unicului său fiu, Rahula, și-a părăsit regatul și a devenit un ascet în căutarea acestei soluții.

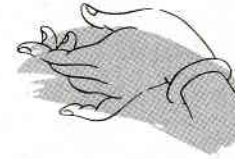
Țimp de șase ani, ascetul Gotama a hoinărit de-a lungul văii Gangelui, întâlnind faimoși învățători religioși, studiind și urmând sistemele și metodele lor și supunându-se unor practici ascetice riguroase. Acestea nu l-au satisfăcut. Astfel că a abandonat toate religiile tradiționale și metodele lor și a mers pe propriul său drum. Așa s-a întâmplat că într-o seară, șezând sub un copac (cunoscut

de atunci drept copacul Bodhi sau Copacul Bo, „Copacul înțelepciunii”), pe malul râului Neranjarā din Buddha-Gaya (aproape de Gaya, în regiunea Bihar de astăzi), la vârsta de 35 de ani, Gotama a atins Iluminarea, după care a fost cunoscut drept Buddha, „Cel Iluminat”.

După ce a atins Iluminarea, Gotama Buddha a ținut prima sa predică unui grup de cinci asceți, vechii săi tovarăși, în Parcul Căprioarelor din Isipatana (Sarnathul modern), în apropiere de Benares. Din acea zi, timp de 45 de ani, a împărtășit învățătura sa tuturor categoriilor sociale, bărbați și femei – regi și țărani, brahmani și paria, bancheri și cerșetori, sfinți și jefuitori – fără să facă nici cea mai mică distincție între ei. Nu a recunoscut nicio diferență de castă sau rang social, iar Calea pe care a predat-o era deschisă tuturor bărbaților și femeilor care erau pregătiți să o înțeleagă și să o urmeze.

La vârsta de 80 de ani, Buddha a încetat din viață la Kusinārā (în Uttar Pradesh) în India.

Astăzi, budismul se întâlnește în Ceylon, Myanmar, Thailanda, Cambodgia, Laos, Vietnam, Tibet, China, Japonia, Mongolia, Coreea, Formosa, în unele părți din India, Pakistan și Nepal și de asemenea în anumite zone din (fosta) Uniune Sovietică. Populația budistă din lume se ridică la peste 500 de milioane de oameni.

Capitolul I

ATITUDINEA BUDISTĂ A MINȚII

Printre fondatorii de religii, Buddha (dacă ne este permis să-l numim fondatorul unei religii în sensul comun al termenului) a fost singurul învățător care nu a pretins că este altceva decât pur și simplu o ființă umană. Alți învățători erau fie zei, fie încarnările lor în diferite forme, fie inspirați de aceștia. Buddha nu numai că era doar o ființă umană, dar nici nu a pretins că ar fi fost inspirat de vreun zeu sau de vreo putere exterioară. A atribuit întreaga sa realizare, desăvârșirea și succesul efortului uman și inteligenței umane. Un om și numai un om poate deveni un *buddha*. Orice om are în el însuși potențialitatea de a deveni un *buddha*, dacă dorește acest lucru și dacă depune eforturi pentru aceasta. Putem numi *buddha* un om *par excellence*. Era atât de desăvârșit în „umanitatea” sa încât a ajuns să fie privit mai târziu în religia populară drept aproape un „supra-om”.

Conform budismului, poziția omului este cea supremă. Omul este propriul său stăpân și nu există o ființă sau putere superioară care să-i hotărască destinul.

„Omul este propriul său refugiu, cine altcineva ar putea să fie refugiul?”¹ spunea Buddha. Și-a sfătuit discipolii să „se refugieze în ei înșiși”, și niciodată să nu caute refugiu sau ajutor la nimeni altcineva.² A învățat, a încurajat și a îndemnat fiecare persoană să se dezvolte și să muncească pentru propria emancipare, întrucât omul are puterea de a se elibera de toate legăturile prin propriile eforturi și prin inteligența personală. Buddha spune: „Voi înșivă trebuie să faceți eforturi, pentru că Tathāgata³ doar arată calea”⁴.

Dacă Buddha este totuși numit „salvator”, este doar în sensul că a descoperit și a arătat Calea către Eliberare, *Nirvāṇa*. Dar noi înșine trebuie să pășim pe Cale.

Datorită acestui principiu al responsabilității individuale, Buddha le recunoaște libertatea discipolilor săi. În *Mahāparinibbāna-Sutta* Buddha spune că el nu s-a gândit niciodată să intervină în treburile Ordinului călugărilor (*Saṅgha*)⁵, și că nici nu a vrut ca *Saṅgha* să depindă de el. A spus că nu există nicio doctrină ezoterică în învățătura sa, nimic ascuns în „pumnul închis al învățătorului”

¹ Dhp. XII 4.

² D II (Colombo, 1929), p. 62 (*Mahāparinibbāna-sutta*).

³ *Tathāgata* înseamnă literal „Cel care a ajuns la Adevăr”, adică „Cel care a descoperit Adevărul”. Acesta este termenul folosit de obicei de Buddha cu referire la el însuși și la alți *buddha* în general.

⁴ Dhp. XX 4.

⁵ *Saṅgha* înseamnă literal „Comunitate”. Dar în budism acest termen denotă „Comunitatea călugărilor buđiști”, care este Ordinul călugărilor. *Buddha*, *Dhamma* (Învățătura) și *Saṅgha* (Ordinul) sunt cunoscute ca *Tisarana*, „Trei refugii” sau *Tiratana* (în sanscrită *Triratna*), „Tripla Nestemată”.

(*ācariya-muṭṭhi*), sau pentru a ne exprima altfel, niciodată nu a fost nimic „ascuns în mânecă”¹.

Libertatea de gândire permisă de Buddha nu se mai întâlnește nicăieri în istoria religiilor. Această libertate este necesară deoarece, conform lui Buddha, emanciparea omului depinde de propria sa realizare a Adevărului, și nu de grația binevoitoare a vreunui zeu sau a vreunei puteri exterioare în semn de răsplată pentru comportamentul său obedient bun.

Buddha a vizitat odată un orășel micuț numit Kesaputta din regatul Kosala. Locuitorii acestui orășel erau cunoscuți sub numele comun de *Kālāma*. Când au auzit că Buddha se află în orășelul lor, *Kālāma*-ienii i-au făcut o vizită și i-au spus:

— Învățătorule, există niște pustnici și brahmani care vizitează Kesaputta. Ei explică și clarifică doar propriile lor doctrine și disprețuiesc, condamnă și desconsideră celelalte doctrine. Apoi vin alți pustnici și brahmani, care, la rândul lor, explică și clarifică numai propriile lor doctrine și disprețuiesc, condamnă și desconsideră celelalte doctrine. Și, în ceea ce ne privește, Învățătorule, noi avem întotdeauna îndoieli în a deosebi printre acești venerabili pustnici și brahmani pe aceia care spun adevărul de aceia care mint.

Atunci Buddha le-a dat acest sfat, unic în istoria religiilor:

— Într-adevăr, *Kālāma*-ieni, pe bună dreptate ayeți îndoieli, întrucât îndoiala a apărut într-o problemă care

¹ D II (Colombo, 1929), p. 62.

este îndoielnică. Acum aveți grijă și nu vă lăsați conduși de istorisiri, tradiții sau vorbe. Nu vă lăsați conduși de autoritatea textelor religioase, nici doar de logică sau deducție, nici de luarea în considerare a aparențelor, nici de savoarea opiniilor speculative, nici de posibilitățile probabile, nici de ideea: „acesta este maestrul nostru”. În schimb, *Kālāma*-ieni, atunci când știți bine voi înșivă că anumite lucruri sunt nesănătoase (*akusala*), greșite, și rele, atunci renunțați la ele. Și când știți bine voi înșivă că anumite lucruri sunt sănătoase (*kusala*) și bune, atunci acceptați-le și urmați-le.¹

Buddha a mers chiar mai departe. Le-a spus *bhikkhu*-șilor că un discipol ar trebui să îl examineze chiar și pe *Tathāgata* (Buddha) însuși, astfel încât (discipolul) să poată fi pe deplin convins de adevărata valoare a învățătorului pe care îl urmează.²

În conformitate cu învățătura lui Buddha, îndoiala (*Vicikicchā*) reprezintă unul dintre cele cinci Obstacole (*Nivāraṇa*)³ în fața înțelegerii clare a adevărului și a progresului spiritual (și, de bună seamă, pentru orice progres). Îndoiala, totuși, nu este un „păcat”, întrucât în budism nu există niciun „păcat”, așa cum este înțeles păcatul în unele religii. La rădăcina tuturor relelor se află ignoranța (*avijja*) și concepțiile false (*micchā ditṭhi*). Este un lucru de netăgăduit că, atâta vreme cât există îndoială,

¹ A (Colombo, 1929), p. 115.

² *Vimamsaka-sutta*, nr. 47 din M.

³ Cele cinci Obstacole sunt: (1) Voluptatea senzuală, (2) Rea-voința, (3) Lenea (Toropeala) și Apatia (Slăbiciunea) fizică și mentală, (4) Neliniștea (Agitația) și Îngrijorarea, (5) Îndoiala.

dileme, șovăială, nu este posibil niciun progres. Este de asemenea de netăgăduit că trebuie să existe îndoială pentru acela care nu înțelege sau nu vede cu claritate. Dar pentru a progresa este absolut necesară eliberarea de îndoială. Pentru a ne elibera de îndoială, trebuie să vedem cu claritate.

Nu are niciun rost afirmația că nu ar trebui să ne îndoim sau că ar trebui să avem credință. Simplul fapt de a spune „Eu cred” nu înseamnă și că înțelegem și vedem. Atunci când un elev lucrează la o problemă de matematică, ajunge la un stadiu dincolo de care nu știe cum să continue, și unde are îndoieli și dileme. Atâta vreme cât are aceste îndoieli, nu poate continua. Dacă dorește să continue, trebuie să ia o hotărâre și să înlătore aceste îndoieli. Și există modalități de înlăturare a îndoielilor. Doar a spune „Eu cred” sau „Eu nu mă îndoiesc” cu siguranță că nu va rezolva problema. A ne forța pe noi înșine să credem sau să acceptăm un lucru fără să-l înțelegem reprezintă o atitudine politică, dar nicidecum una spirituală sau intelectuală.

Buddha a dorit întotdeauna să înlătore îndoiala. Chiar și cu câteva minute înainte de moartea sa, le-a cerut discipolilor de mai multe ori să îi pună întrebări, dacă ar fi avut vreo îndoială legată de învățătura sa, ca nu cumva mai târziu să le pară rău că nu au putut să-și clarifice acele îndoieli. Dar discipolii erau tăcuți. Ceea ce a spus atunci a fost emoționant: „Dacă nu puneți nicio întrebare-din respect pentru Învățător, atunci măcar unul dintre voi să-și înștiințeze prietenul”. (Cu alte cuvinte: Cineva să-i

spună prietenului său, astfel încât acesta din urmă să poată pună întrebarea în numele celui alt.)¹

Nu numai libertatea de gândire, dar și toleranța permisă de Buddha este uimitoare pentru studentul în istoria religiilor. Odată, în Nālandā, un renumit și bogat cap de familie pe nume Upāli, un binecunoscut discipol laic al lui Nigantha Nātaputta (Jaina Mahāvira²), a fost trimis în mod expres de către însuși Mahāvira pentru a-l întâlni pe Buddha și a-l învinge într-o dispută asupra anumitor aspecte din teoria *Karmei*, întrucât concepțiile lui Buddha asupra acestei teme erau diferite de cele ale lui Mahāvira. Contrar așteptărilor, la sfârșitul discuției, Upāli era convins că cele corecte erau concepțiile lui Buddha, iar cele ale maestrului său erau greșite. Astfel că l-a rugat pe Buddha să îl accepte ca discipol laic (*Upāsaka*). Dar Buddha i-a cerut să reconsidere acest lucru și să nu se grăbească, întrucât „este bine a chibzui cu atenție pentru oameni renumiți ca tine”. Atunci când Upāli și-a exprimat dorința din nou, Buddha i-a cerut să continue să-și respecte și să-și sprijine vechiul învățător religios așa cum o făcuse și înainte.³

În secolul III î.Hr., Asoka, marele rege budist al Indiei, urmând acest exemplu nobil de toleranță și înțelegere, a onorat și sprijinit toate celelalte religii din vastul său imperiu. Într-unul dintre edictele sale cioplite în piatră, al cărui original se poate citi chiar și astăzi, împăratul a declarat:

¹ D II (Colombo, 1929) p. 95; A (Colombo, 1929), p. 239.

² *Mahāvira*, fondator al jainismului contemporan cu Buddha, a fost probabil cu câțiva ani mai în vârstă decât Buddha.

³ *Upāli-sutta*, nr. 56 din M.

„Nu trebuie să ne onorăm numai propria religie și să condamnăm religiile altora, ci ar trebui să onorăm și celelalte religii, oricare ar fi calitățile acestora. Acționând în felul acesta, ne ajutăm propria religie să crească și să aducă un serviciu și religiilor altora. Acționând dimpotrivă, ne săpăm groapa propriei religii și facem rău de asemenea și celorlalte religii. Oricine își onorează propria religie și le condamnă pe celelalte, face aceasta din devoțiune adevărată față de propria sa religie, gândind: «Îmi voi glorifica propria mea religie». Însă din contră, acționând în felul acesta, mai rău își vatămă propria religie. Prin urmare, armonia este bună: Fie ca toți să asculte și să-și dorească să asculte la doctrinele celorlalți.”¹

Ar trebui să adăugăm aici că acest spirit al înțelegerii empatice ar trebui să fie aplicat astăzi nu numai în chestiunea doctrinei religioase, ci și în alte privințe.

Acest spirit de toleranță și înțelegere a fost de la început unul dintre idealurile păstrate cu cea mai mare grijă din cultura și civilizația budistă. Din acest motiv nu există niciun singur exemplu de persecuție sau de vărsare a vreunei picături de sânge în convertirea oamenilor la budism sau în propagarea sa de-a lungul îndelungatei istorii de 2 500 de ani. S-a răspândit în mod pașnic pe întregul continent asiatic, având în prezent mai mult de 500 de milioane de simpatizanți. Violența, sub orice formă, sub indiferent ce pretext, este complet împotriva învățaturii lui Buddha.

S-a pus adesea întrebarea: Este budismul o religie sau o filosofie? Nu are importanță cum îl numim. Budismul

¹ Edictul de pe rocă, XII.

rămâne ceea ce este, indiferent ce etichetă i-am atașa. Eticheta este irelevantă. Chiar și eticheta „budism” pe care o dăm învățăturii lui Buddha are o mică importanță. Numele pe care i l-ar da cineva este neesențial.

*Ce ne oferă un nume? Ceea ce numim trandafir,
Sub orice alt nume, ar miroși la fel de plăcut.*

În același fel, Adevărul nu are nevoie de etichetă: nu este nici budist, nici creștin, nici hindus, nici musulman. Nu este monopolul nimănui. Etichetele sectare sunt un obstacol în calea înțelegerii independente a adevărului și produc prejudecăți dăunătoare în mințile oamenilor.

Acest lucru nu este valabil numai în chestiuni intelectuale și spirituale, ci și în relațiile umane. Atunci când, de pildă, întâlnim un om, nu îl privim ca pe o ființă umană, ci îi punem o etichetă, precum: englez, francez, german, american sau evreu și îl privim cu toate prejudecățile asociate acelei etichete din mintea noastră. Totuși acesta ar putea fi complet diferit de acele atribute pe care i le-am asociat.

Oamenii iubesc atât de mult etichetele discriminative, încât ajung să pună aceste etichete unor calități și sentimente umane comune tuturor. Astfel că vorbesc de diferite „tipuri” de caritate, ca de exemplu, caritate budistă sau caritate creștină, și caută și alte „tipuri” de caritate. Dar caritatea nu poate fi sectară; nu este nici creștină, nici budistă, nici hindusă, nici musulmană. Iubirea unei mame față de copilul său nu este nici budistă, nici creștină: este iubire de mamă. Calități și sentimente umane precum iubire, caritate, compasiune, toleranță, răbdare, prietenie,

dorință, ură, rea-voință, ignoranță, vanitate etc. nu necesită etichete sectare; nu aparțin niciunei religii anume.

Pentru căutătorul Adevărului este irelevant de unde vine o idee. Sursa și dezvoltarea unei idei este o chestiune pentru mediul academic. De fapt, pentru a înțelege Adevărul nu este necesar nici măcar să știm dacă învățătura vine de la Buddha sau de la oricine altcineva. Ceea ce este esențial este să-l vedem, să-l înțelegem. În *Majjhima-nikāya* (*sutta* nr. 140) este o poveste importantă care ilustrează acest lucru.

Buddha a petrecut odată o noapte în adăpostul unui olar. În același adăpost mai era un tânăr pustnic care sosise acolo mai devreme.¹ Ei nu se cunoșteau. Buddha l-a observat pe pustnic și s-a gândit: „Plăcut este felul de a fi al acestui tânăr. Ar fi bine dacă l-aș întreba câte ceva despre el.” Deci Buddha l-a întrebat:

— O, *bhikkhu* (călugăre)², în numele cui ai plecat de acasă? Sau cine este învățătorul tău? Sau doctrina cui îți place?

¹ În India adăposturile olarilor sunt spațioase și liniștite. În textele pali se fac referințe la asceți și pustnici, ca și la Buddha însuși, petrecându-și noaptea în timpul peregrinărilor lor în adăpostul vreunui olar.

² Este interesant de observat aici că Buddha se adresează acestui pustnic cu *bhikkhu*, termen care este folosit pentru călugării budiști. În continuare se va vedea că nu era un *bhikkhu*, nu era un membru al Ordinului *Saṅgha*, întrucât i-a cerut lui Buddha să îl admită în Ordin. Probabil că pe vremea lui Buddha, termenul *bhikkhu* era folosit nediscriminativ uneori chiar și pentru alți asceți, sau că Buddha nu era foarte strict în utilizarea termenului. *Bhikkhu* înseamnă „cerșetor”, „cel care cerșește mâncare”, și probabil a fost folosit aici în sensul său literal original. Dar astăzi termenul *bhikkhu* este folosit doar pentru a desemna călugării budiști, în special în țările *theravādine* precum Sri Lanka, Birmania, Thailanda, Cambogia și în Cittaṅgong.

— O, prietene, a răspuns tânărul, e pustnicul Gotama, un vlăstar *sakyan*, care a părăsit familia Sakya pentru a deveni un pustnic. Are o mare reputație în lume că este un *Arahant* (skt. *Arhat*), o Persoană Deplin-Iluminată. În numele acestui Binecuvântat am devenit un pustnic. El este Maestrul meu și îmi place învățătura sa.

— Unde trăiește în prezent acest Binecuvântat, *Arahantul*, Cel Deplin-Iluminat?

— În țările din Nord, prietene, este un oraș numit *Sāvattī*. Acolo trăiește în prezent acel Binecuvântat, *Arahantul*, Cel Deplin-Iluminat.

— L-ai văzut vreodată, pe Acel Binecuvântat? L-ai recunoaște dacă l-ai vedea?

— Nu l-am văzut niciodată pe Acel Binecuvântat. Nici nu l-aș recunoaște dacă l-aș vedea.

Buddha realizase că în numele său acest tânăr își părăsise familia și devenise un pustnic. Dar, fără să-și divulge propria identitate, a spus:

— O, *bhikkhu*, te voi învăța doctrina. Ascultă și fii atent. Voi vorbi.

— Foarte bine, prietene, a spus tânărul încuviințând. Atunci Buddha i-a ținut acestui tânăr unul dintre cele mai remarcabile discursuri, explicându-i Adevărul (a cărui esență va fi prezentată mai târziu).¹

Abia la sfârșitul discursului acest tânăr pustnic, al cărui nume era Pukkusāti, a realizat că persoana care-i vorbise era însuși Buddha. Astfel că s-a ridicat, a venit în fața lui Buddha, a făcut o plecăciune la picioarele Maestrului și s-a

¹ În capitolul despre al Treilea Adevăr Nobil.

scuzat că îl numise „prieteni”¹ fără să știe. Apoi l-a rugat pe Buddha să îi permită să facă jurământul de călugăr și să-l admită în *Saṅgha*.

Buddha l-a întrebat dacă are pregătite bolul de cerșit și robele. (Un *bhikkhu* trebuie să aibă trei robe și bolul de cerșit mâncare). Atunci când Pukkusāti a răspuns negativ, Buddha a spus că un *Tathāgata* nu va admite în ordin o persoană dacă nu are pregătite bolul de cerșit și robele. Astfel că Pukkusāti a ieșit în căutarea unui bol de cerșit și a unor robe, dar a fost din nefericire atacat cu sălbăticie de o vacă și a murit.²

Mai târziu, când aceste vești triste au ajuns la Buddha, a anunțat că Pukkusāti a fost un om înțelept, care deja văzuse Adevărul, și atinsese penultimul stadiu în realizarea *Nirvāṇei*, și că s-a născut într-un plan din care va deveni un *Arahant*³ și în final va dispărea, nemaîntorcându-se niciodată în această lume.

¹ Termenul folosit este *Āvuso*, care înseamnă prieten. Este o formulă de adresare respectuoasă între egali. Dar discipolii nu au folosit niciodată acest termen pentru a se adresa lui Buddha. În schimb foloseau termenul *Bhante*, care înseamnă cu aproximație „Domnule” sau „Stăpâne”. Pe timpul lui Buddha, membrii Ordinului său de călugări (*Saṅgha*) se adresau unul altuia cu *Āvuso*, „Prietene”. Dar, înaintea morții sale, Buddha și-a instruit călugării mai tineri să se adreseze mai vârstnicilor cu termenul de *Bhante*, „Domnule” sau *Āyasma*, „Venerabile”. Iar cei mai în vârstă ar trebui să se adreseze membrilor mai tineri pe numele lor sau cu *Āvuso*, „Prietene”. (D II Colombo, 1929, p. 95). Această practică este menținută până în zilele noastre în *Saṅgha*.

² Este binecunoscut faptul că în India vacile hoinăresc pe străzi. Din această referință reiese faptul că tradiția este foarte veche. Dar în general aceste vaci sunt docile, nu sălbatice sau periculoase.

³ Un *Arahant* este o persoană care s-a eliberat de toate negativitățile și impuritățile precum dorința, ura, reaua-voință, ignoranța, mândria, vanitatea etc. A atins al patrulea stadiu, cel mai înalt și ultimul în realizarea